

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 17. prosince 2020 ve věci č. 459/18 – *Saber proti Norsku*

Senát páté sekce Soudu shledal šesti hlasy proti jednomu nedostatky vnitrostátní právní úpravy postupu orgánů činných v trestním řízení v případech zadržení korespondence mezi obviněným a jeho obhájcem obsažené v mobilním telefonu. Soud dospěl k závěru o porušení práva na ochranu korespondence ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl možnou obětí údajného trestného činu. V rámci vyšetřování policie zabavila stěžovateli telefon a pořídila kopii jeho obsahu. Telefon obsahoval korespondenci mezi stěžovatelem a jeho obhájci, byť v jiné věci, než ve které byla prohlídka telefonu nařízena, v níž byl stěžovatel v roli obviněného. Uvedené znamenalo, že část obsahu podléhala ochraně důvěrných informací, a proto byla podle vnitrostátního práva vyloučena z prohlídky. Analogickým uplatněním ustanovení vnitrostátního práva o prohlídce a zabavení došlo nejprve k dohodě, že městský soud zkopírované údaje vyfiltruje a odstraní veškerá data podléhající ochraně důvěrných informací, a poté policie prohledá zbylé údaje. V mezidobí nejvyšší soud v jiné věci, která se stěžovatele netýkala, rozhodl, že se v takových případech analogicky použijí jiná ustanovení trestního řádu. Se zřetelem k této judikatuře městský soud upustil od filtrování a kopii obsahu telefonu zaslal zpět policii, která získané údaje prozkoumala. Stěžovatel byl nakonec zproštěn obžaloby.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Ve stížnosti bylo namítáno, že prohledání telefonu stěžovatele za účelem zjištění údajů, které mohou být vyňaty ze zabavení s ohledem na důvěrnost komunikace mezi obhájcem a obviněným, bylo v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

Soud předně konstatoval, že prohlídka telefonu stěžovatele a jeho obsahu byla zásahem do práva na respektování korespondence (*mutatis mutandis*, *Laurent proti Francii*, č. 28798/13, rozsudek ze dne 24. května 2018, § 36). Zásah měl formální právní základ v ustanovení trestního řádu o prohlídkách a zabavení věcí. Podstatná však byla kvalita zákona a dostatečné záruky, aby nebyla ohrožena ochrana důvěrných informací. V kontextu prohlídek a zabavení věcí musí vnitrostátní právo poskytnout jednotlivci ochranu před svévolným zásahem do práv zaručených článkem 8 Úmluvy. Zákon musí být dostatečně jasný, aby byly zřejmé okolnosti, za kterých příslušné orgány mohou konat. Vzhledem k tomu, že prohlídka a zabavení věci představují závažný zásah do práva na respektování soukromého života, obydli a korespondence, musí být založeny na zákonu, který je obzvláště přesný (*Sallinen a ostatní proti Finsku*, č. 50882/99, rozsudek ze dne 27. září 2005, § 82 a 90).

Pokud jde o ochranu důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem, tento požadavek je promítnutím práva klienta nepřispívat k obvinění proti sobě samému (*André a ostatní proti Francii*, č. 18603/03, rozsudek ze dne 24. července 2008, § 41), a uvedená komunikace proto požívá zvýšené ochrany (*Michaud proti Francii*, č. 12323/11, rozsudek ze dne 6. prosince 2012, § 130). Soud však rozlišuje mezi porušením článku 8 Úmluvy ve vztahu k vyšetřovacím opatřením a možnými důsledky porušení na práva zaručená článkem 6 Úmluvy (*Dragoş Ioan Rusu proti Rumunsku*, č. 22767/08, rozsudek ze dne 31. října 2017, § 52). Ať již komunikace probíhá v souvislosti se zastupováním v občanskoprávním či trestním řízení či jde o obecnou právní pomoc, jednotlivec může rozumně očekávat, že jeho komunikace s právním zástupcem bude privilegovaná a důvěrná (*Altay proti Turecku* (č. 2), č. 11236/06, rozsudek ze dne 9. dubna 2019, § 49–51 a tam uvedená judikatura).

V projednávané věci panovala shoda na tom, že v telefonu stěžovatele byla obsažena korespondence mezi ním a jeho advokáty. Trestní řád neobsahoval žádná výslovná ustanovení o postupu v situacích, kdy byla ohrožena důvěrnost komunikace obhájce a jeho klienta. Stěžovatel a policie se však dohodli na tom, že k tomu, aby nebyla ohrožena důvěrnost komunikace, městský soud vyfiltruje zjištěné údaje a ty chráněné vymaže s tím, že policie posléze prohledá zbylé údaje. Právním základem tohoto postupu bylo analogické použití ustanovení trestního řádu týkající se prohlídek. Vzhledem k absenci výslovných pravidel však neexistovala shoda na konkrétním postupu včetně toho, zda mohl soud žádat asistenci policie. V mezidobí ve zcela odlišné věci, která se stěžovatele netýkala, nejvyšší soud dospěl k závěru, že filtrování údajů by měla učinit policie. Opřel se přitom analogicky o jiné ustanovení trestního řádu než městský soud. Ten s ohledem na judikaturu nejvyššího soudu nově rozhodl tak, že data nebude prohledávat, a zkopírovaný obsah telefonu zaslal zpět policii, která jej prozkoumala.

Soud předně konstatoval nedostatečnou právní úpravu postupu orgánů činných v trestním řízení v trestním řádu, pakliže je mezi zadrženými daty korespondence mezi jednotlivcem a jeho právními zástupci. Skutečný postup byl pro stěžovatele stěží předvídatelný – po rozhodnutí nejvyššího soudu došlo k jeho změně. Podstatné bylo, že vláda nevyvrátila tvrzení stěžovatele, že po rozhodnutí uplatnit závěr nejvyššího soudu i v jeho věci nebyly přijaty žádné konkrétní procesní záruky, aby nedošlo k narušení důvěrnosti komunikace prohledáním kopie obsahu telefonu. Nejvyšší soud neupřesnil, jak by měla policie filtrovat získanou kopii obsahu telefonu, pouze uvedl, že o hledaných slovech by mělo být rozhodnuto po konzultaci s právním zástupcem. Ve zprávě policie byl popsán výmaz údajů, avšak nikoli procesní postup. Vláda sice poukazovala na existující procesní záruky týkající se prohlídek a zabavení věcí obecně, avšak Soud shledal absenci zavedeného rámce ochrany důvěrnosti komunikace mezi obhájcem a jeho klientem v případech, jako je ten stěžovatelův. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ostatně poukázal na absenci právních ustanovení pro uvedené případy. Problém v projednávané věci tak vyvstal nikoli ze zjištění nejvyššího soudu, ale z neexistence odpovídající právní regulace.

Ačkoli nebyla k dispozici odpovídající právní regulace, Soud neměl podklady k rozhodnutí, zda byla v případě stěžovatele narušena důvěrnost komunikace mezi ním a jeho obhájci. Stěžovatel ostatně netvrdil, že k takovému narušení došlo. Dle názoru Soudu však nedostatek předvídatelnosti v daném případě, kvůli nejasnostem v právním řádu a absenci procesních záruk při ochraně důvěrnosti komunikace mezi obhájcem a jeho klientem, sám o sobě postačoval k závěru, že nebyl naplněn požadavek zákonnosti zásahu ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy.

Soud proto konstatoval porušení článku 8 Úmluvy.

III. Oddělená stanoviska

Soudkyně Yudkivska ve svém nesouhlasném stanovisku uvedla, že důvěrnost komunikace obhájce a jeho klienta je součástí práva obhajoby, a kritizovala rozhodnutí většiny založené na odůvodnění rozsudku ve věci *Altay proti Turecku* (č. 2) (cit. výše). Stěžovatel byl zproštěn viny a dle ustálené judikatury Soudu nemůže být osvobozený obžalovaný obětí porušení Úmluvy.